

Asia: VN/24309/2023

Ehdotus uudeksi valtioneuvoston asetukseksi tutkimus- ja innovaationeuvostosta

Lausuntopyyntö

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

Lausunto

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uudistettu asetukset tutkimus- ja innovaationeuvostosta. Tavoitteena on uudistaa ja kohdentaa tutkimus- ja innovaationeuvoston tehtäväkenttää niin, että sen yhteiskunnallinen vaikuttavuus vahvistuu ja edellytykset tutkimus- ja innovaatiopolitiikan kokonaisvaltaiselle kehittämiselle paranevat.

Miina Sillanpään Säätiö pitää uudistusta tarpeellisena ja ajankohtaisena. Säätiö kiinnittää lausunnossaan huomiota erityisesti sosiaalisen ja yhteiskunnallisen innovaatiotoiminnan huomioimiseen uudistettavan tutkimus- ja innovaationeuvoston toiminnassa sekä neuvoston ja asiantuntijaryhmien kokoonpanoissa.

Lisäksi Miina Sillanpään Säätiö painottaa tutkimus- ja innovaatiopolitiikan sisällöllisen uudistamisen tarvetta. Tämä olisi linjassa niiden yhteiskunnallisten päämäärien kanssa, joita neuvostolle on asetettu.

Miina Sillanpään Säätiö lausuu seuraavaa:

Sosiaaliin innovaatioihin viitataan edellisen hallituskauden aikana toimineen parlamentaarisen TKI-työryhmän raporteissa ja rahoitussuunnitelmassa, mutta laajamittaisempia linjauksia ei niissä sosiaalisen innovaatiotoiminnan osalta ole tehty. Linjaukset tarvitaan, kun suomalaista tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa sisällöllisesti uudistetaan.

Sosiaalisen innovaatiotoiminnan tulee näkyä myös tutkimus- ja innovaationeuvoston jäsenistön ja asiantuntijaryhmien kokoonpanoissa sekä neuvoston toiminnan sisällöissä.

Sosiaaliset innovaatiot ovat välttämättömiä hyvinvoinnin, sivistyksen sekä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kasvun ja kilpailukykyyn aikaansaamisessa. Yhteiskunnallisten innovaatioiden merkitys korostuu EU:n kestävä kasvun ja siirtymän politiikoissa.

Sosiaalisilla ja yhteiskunnallisilla innovaatioilla vähennetään ihmisten eriarvoisuutta ja torjutaan syrjäytymistä, vahvistetaan ihmisten hyvinvointia ja terveyttä, edistetään

kuntoutumista ja ikääntyvien toimintakykyä, sekä hillitään maaseudun autioitumista ja vähennetään ympäristöhaittoja. Esimerkiksi kuntoutumiseen on kehitetty tuhansia sosiaalisia innovaatioita tukemaan mm. pitkäaikaistyöttömien työhön pääsyä, ikääntyvien toimintakyvyn ylläpitoa sekä nuorten mielenterveyttä. Haasteena Suomessa on kuitenkin näiden toimintamallien skaalaus ja levittäminen laajemmin käyttöön. Ongelmana on myös se, ettei yritysten, järjestöjen ja julkisen sektorin innovaatiokumppanuuksiin ole juuri tarjolla rahoitusta.

Sosiaaliset innovaatiot voivat olla uusia toimintamalleja, toiminta- ja järjestelmäuudistuksia, palveluita tai tuotteita. Niiden kehittämisen ensisijainen tavoite on ratkaista yhteiskunnallisia ongelmia. Teknologia on usein sosiaalisen innovaation käyttöönoton ja levittämisen mahdollistaja. Esimerkkejä teknologiaa hyödyntävistä sosiaalisista innovaatioista on Suomessa paljon ja näitä on löydettävissä mm. järjestö- ja säätiösektorilta.

Sosiaalisella innovaatiolla ei ole ensisijaisesti tarkoitus tehdä rahaa sen kehittäjälle. Sosiaaliset innovaatiot voivat kuitenkin olla myös kaupallistettuja. Ne säästävät yhteiskunnan varoja, kun innovaatio tukee esimerkiksi ikääntyvien toimintakykyä ja siten voidaan välttää isoja hoitokuluja terveydenhuollossa.

Sosiaalisia innovaatioita on kehitetty, käyttöönotettu ja levitetty kaikilla toimintasektoreilla. Erityisesti kansalaisyhteiskunnan toimijat – järjestöt, yleishyödylliset säätiöt ja erilaiset kansalaisliikkeet – ovat aktiivisia ja tuloksellisia sosiaalisten innovaatioiden kehittäjiä ja levittäjiä. Niiden osaamista ja asemaa osana palvelujärjestelmiä ei kuitenkaan riittävästi tunnusteta.

Sosiaalinen ja yhteiskunnallinen innovointi on tuonut konkreettisesti esille kansalaisyhteiskunnan tärkeän roolin ja potentiaalin innovaatiotoiminnassa. Suomalaisen innovaatiopolitiikan ja -järjestelmän kuvauksista järjestöt kuitenkin puuttuvat. Niiden mahdollisuudet saada rahoitusta innovaatiotoimintaan, erityisesti innovaation levittämiseen ja kaupallistamiseen, ovat käytännössä olemattomat.

Kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on kuitenkin valtavasti annettavaa innovaatiotoimintaan. Ne ovat aktiivisessa vuorovaikutuksessa ihmisiin, ja ymmärtävät heidän arkeaan ja tarpeitaan. Järjestöt ovat muutoskyvykkäitä ja kykenevät nopeastikin tarttumaan sosiaalisiin ongelmiin ja ratkomaan niitä yhdessä muiden kanssa.

Tämä muutoskyvykyys ja riipeys ratkaisujen kehittämisessä ja käyttöönotossa on nähty muun muassa koronavirusepidemian ja Ukrainan sodan aikana. Järjestöt toimivat nopeasti ja organisoivat mm. ruoka-apua, ottivat käyttöön uusia ratkaisuja turvallisiin kohtaamisiin ikääntyville sekä hyödynsivät digivälineitä mahdollistaakseen mm. ryhmätoiminnan.

Suomalainen tutkimus- ja innovaatiopolitiikka tarvitsee sisällöllisen uudistuksen. Tutkimus- ja innovaationeuvosto on luonteva taho koordinoimaan uudistustyötä. Jo vuonna 2003 valtion tiede- ja teknologianeuvosto nosti katsauksessaan Osaaminen, innovaatiot ja kansainvälistyminen sosiaaliset innovaatiot teknologisten innovaatioiden rinnalle innovaatiopolitiikan painopisteeksi. Tämän alueen vahvistamista neuvosto piti suurena yhteiskunnan ja talouden kehittämisen haasteena. On aika tarttua tähän mahdollisuuteen, kun tutkimus- ja innovaationeuvoston toimintaa uudistetaan.

Transformatiivinen innovaatiopolitiikka, jota voidaan nimittää myös missio- tai mahdollisuuslähtöiseksi politiikaksi, on hyvä lähtökohta suomalaisen innovaatiopolitiikan uudistamiselle. Tähän suuntaan on edetty monissa Euroopan maissa. Uusi innovaatiopoliittinen paradigma asettaa tutkimus- ja innovaatiopolitiikan keskeisiksi päämääriksi yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisun tieteellisen tiedon ja innovaatioiden avulla.